

Leto III
Štev. 12

VIGRED

1925
Decemb.

DEKLIŠKI LIST

ADVENT — PRIHOD.

Srednjeveški mistik Tauler, govori v enem svojih del o mnogovrstnih časnih, minljivih, zgolj vnanjih stvareh, ki ovirajo božji prihod v naša srca. Našteje le nekatere, kakor: neredno veselje na stvareh, živih ali neživih, izrodek prijateljstva, neprimerna obleka, sploh vse, kar človeka odvrča od notranje zbranosti. In potem nadaljuje:

„Taka majhna stvarica te oropa tvojega velikega Boga, ki je bil pripravljen, svoje rojstvo praznovati v tvojem srcu. Ta mala stvarica pa ti zamori tudi vsako hrepenenje po Bogu in po njegovem prihodu, ki je bil svoječasno cilj tvojega hrepenenja. —

Le poglej v svoje srce, da vidiš, katera je ta ovira!

Ne vprašaj mene, to veš ti bolje!

Ali se ne trudiš vedno za to, da se, ko služiš Bogu, ne zameriš stvarcem?

Ali pa veš, da Bogu in stvarcem ne moreš istočasno služiti? Čim več enim, tem manj drugemu. Bog ti je dal vse stvari, da te vodijo k Njemu.“ — —

To bodi naše božično delo, da pogledamo v globino svojega srca in svoje duše za onimi tajnimi ovirami, ki zapirajo njih vrata, da novorojeni Kralj ne more vanjo. Ko spoznamo to, bomo pa tudi vedele, zakaj so bili božični prazniki od naših detinskih let sem tako malo bogati na duhovnih dobrotah, ki nam jih je vsakoletno sv. noč ponujal Novorojeni.

Kaj ne, sestre, da nočemo biti Betlehemčanke, ki so skrbno zapahnile vrata svojih hiš, ko sta Marija in Jožef iskala prenočišča božjemu Detetu?

Odprimo Mu svoja srca na stežaj in naš tihi svetonočni spev bodi:

„Pridi — — — — —!“

BREZMADEŽNA.

A. D.

Dtihoto adventa zaori klic veselja. — Jutranja zora vstaja pred Solncem. Brezmadežna božja Mati se prikaže na obzorju odrešenja in naznanja pričakujočemu svetu, da se bliža izveličanje.

Iz razvalin izvirnega greha se je samo Ona rešila.

Od prekletstva greha je le Ona izvzeta.

Temnih senc greha je le Ona obvarovana.

Le Ona je brez madeža, mojstersko delo božje milosti, ideal vsega človeštva.

Ta verska resnica nam kaže Kristusa, zmagalca greha. Vse odličnosti božje Matere so učinki Njegovega Križa, Njegove najsvetejše Krvi, ki jim je božja vse-mogočnost odkazala prostor v oni duši, ki je bila izza Adamovega in Èvinega prokletstva določena za dom božjega Sina, katere solnčno-jasna čistost je odsevala v sijaju vseh drugih čednosti, katere plemenitost nikoli ni zašla v nižave osebnega greha.

Ta verska resnica nam pa kaže tudi Njo: Kraljico milosti, Zmagovalko greha. V božjem načrtu je bila to že od vekomaj. Zato ni smela biti niti za hipec hči greha. V njej je Kristus najprej zmagal greh. Od vekomaj jo je imel v načrtu pomiloščenja in odrešenja vesolnega človeštva kot soodrešiteljico.

Ta verska resnica sveti in ožarja tmine in brezkončne sence današnjih dni. V življenje šumečega razveseljevanja in neutešenega uživanja stopa Brezmadežna kot vzor vseh čednosti.

Postojmo, sestre, in občudujmo to duševno krasoto! Ni je bilo in je ne bo človeške duše, ki bi bila tej enaka.

Toda, ko je naša duša očiščena, tedaj odseva iz nje lepota naše Matere. Tedaj dela tudi v naši duši „velike reči, On, ki je mogočen in čigar ime je sveto.“

O, čuvajmo to lepoto, da ne postane v naši duši črna noč, iz katere ni več izhoda!

***•••••

PRAVLJICA O ROSI.

J. V. D.

Solnčkovi otroci so se igrali v azurni nebesni dvorani. Lovili so se, plesali ringa-raja, se poredno nasmihali in bili sploh židane volje.

Pa pridejo nenadoma dežkovi hlapci in privale velike, bele in umazane oblačne krogle na nebesni svod.

„Kje pa naj se sedaj igramo?“ kriče solnčkovi malčki.

„Pojdite na zvezdnate travnike dotlej, da bo tukaj pospravljeno!“

„Hm, tam pa ni lepo“, jezikajo malčki in le malo manjka, da se ne spuste v jok.

Toda sivi dežkovi hlapci skomiznejo z rameni in odidejo.

Trmoglavi solnčkovi otroci pa od nestrpnosti cepetajo z nogami, upirajo velike oči v meglene oblake in en, dva, tri se upre tisoč malih rok vanje ter jih drugega za drugim zvale v sinjo daljavo.

Med največjim veseljem in drvenjem se prikaže noč v črnem žametnem plašču.

„Kaj ste storili?“ pravi z resnim glasom. „Zemlja umira od žeje; cvetke venejo, sadje se suši, žito usiha. Vsa zemlja bo uničena, če je ne okreпча blago-dejni dež. In kdo je kriv?“

Solnčkovi otroci — vsi prestrašeni — se spuste v jok; saj tako hudobni niso bili njihovi nameni.

„Pojdimo in privalimo nazaj oblake-velikane!“ pravi eden. In vsi hite do daljnega obzorja; toda oblaki so se razpršili v sinji daljini.

Solnčkovi otroci jokajo, jokajo vso dolgo noč . . .

Dobra noč pa zbira njihove solzice ter tiho in neopaženo osveži z drobnimi kapljicami usehle rastline . . . Da se popravi krivica!

„Rosa pada“, pravijo ljudje.

○○○◎○○○

OD SRCA DO SRCA. (POMENKI Z GOSPO SELMO.)

Iva, Sestra, Zaničevana. Ker želite vse tri skoro eno in isto, se morate zadovoljiti s skupnim odgovorom.

Eden izmed žalostnih polavov človeškega življenja je tudi ta, da se brat in sestra, zvesa tovarisa v otroški dobi, v doraščajoči in prehodni dobi mnogokrat odtujujeta in celo postane nekako drug drugemu sovražna. To se posebno rado pokaže v dobi razvoja, ko vsakteri hrepeni po popolni prostosti in se zdi družinsko življenje nekaka veriga, ki omejuje fantovo in dekletovo samostojnost. V dekletu se v tej dobi kaj rada razvije pretirana čustvenost, ki pride do izraza v prekipevajočem navdušenju, v preveliki občutljivosti, v pogosti izpremembi razpoloženja in v vzhičenem češčenju dragih oseb. — Fanta v tem času prevladuje volja in ponos. Hoté in s silo se odtrga od otroške dobe, vse otročje v obnašanju vrže raz sebe in hoče biti mož in tudi za takega veljati. — To dvoje, tako različno razpoloženje, umevno, ne more ustvariti dobrih odnosov med bratom in sestro. S posmehom gleda fant na mehko deklinkega značaja. In sestra se najraje umakne svojemu bratu, ki ji je postal tui in nedostopen.

Vse drugačno pa postane to razmerje med bratom in sestro, če se ta potruzi, da mu pride z vso plemenito dobroto naproti, ki je zmožna.

Čujte torej, vse tri! Pokazati Vam hočem, kako lepo in vzvišeno nalogo imate napram svojim bratom. — Morda ste že kdaj mislile, kako bi mogle vplivati nanje, da bi jim dale okusiti od Vaših idej? Le vedele niste, kako bi to začele? Čujte: vsaka prični sama pri sebi! Vprašaj se vsaka, kaj Ti je še ostalo od onega pretiranega deklinkega čustvovanja in vedi, da so taki ostanki ono, kar odbija Tvojega brata. Poslušaj svoje govorjenje, da vidiš, če ni kaj takega v njem, kar Tvojega brata draži in jezi. Preglej svoje sodbe! Ali niso morebiti preveč čustvene, nestalne, negotove? Opazuj svoj nastop! Ali je naraven in priprost, ali izumetničen in pretiran? Kakšna je Tvoja obleka? Ali nisi morda občutljiva, mehka, malenkostna, sitna? — To so vnanjosti, po katerih sodi Tvoj brat Tvojo notranjost. Ta pa naj odseva v Tvoji vnanjosti v dobroti in milini, a tudi v moči in sili, s katero obvladaš svoje razpoloženje, sploh svoj lastni jaz v splošno korist. Ako Te vidi Tvoj brat dan za dnem v

nemoteni doslednosti vso dobro in blago, prijazno in uslužno, ljubeznivo in potrpežljivo, potem slikaš v niegovi duši idealno sliko dekleta, kakršna mu bo služila za merilo tedaj, ko si bo izbiral življensko družico. — Zato delaj neumorno na svojem značaju, da postaneš svojemu bratu prava sestra, pomočnica in opora. Rad se bo posluževal Tvoje pomoči, če se prepriča o Tvojih vrlinah. Le-te so vzrok, da v Tebi spoštuje vse žene, s katerimi bo prišel kdaj v življenju v stik. Od Tebe je torej odvisno, kakšno mnenje si napravi o ženstvu sploh. — Ali so Vam, vsem trem, te vrstice prinesle nekoliko jasnosti v Vase razmerje do Vaših bratov?

Sirotica 10. Nujno rabim: Ime, stan, rojstne podatke in službeni značaj Tvojega očeta, čas in kraj njegove smrti ter število družinskih članov. — Ona gospodična je odpotovala, vrne se šele po božiču in Ti tedaj posle obljubljen. Odgovori kmalu in oprosti, ker Ti ne odgovorim s pismom! Bog s Teboj!

Potrpežljivost. Iz dela, ki ga vršiš, vidim, da si zmožna, pridna in vztrajna dekle. Kako lepo se slisi Tvoja želja: „Iz vsega srca želim, da bi bila v Marijini družbi in pri Orlicah v lep zgled.“ — Tvoja zadeva, ki mi jo nadalje opisuješ, je pa čisto naravna, vsa lepa in pravilna, vkolikor sem jo mogla spoznati iz Tvojega pisma; prav nič napačnega ne namem na nji. Da Ti pa morem določneje odgovoriti, mi pa prav kma'u in obširno piši samo o tej zadevi! Potem se bova pa prav dobro razgovorili. Upam, da Te nisem izdala? Bog!

Vigred. Prav srčna Ti hvala za Tvojo sliko! Mnogo mi jih jo je že obljubilo, a Ti si bila prva, ki mi jo je poslala. Zdaj si Te pa že lahko predstavljam. Veseli me, da si se vsaj malo živela v svoj položaj in da vsaj lažje pričakuješ, ko se vrneš domov. Hudobne jezike pa kar vnaemar pusti, naj govore, kar hočejo. Ti sama in Bog pa itak vesta, kako je. — Ko sem čitala v Vigredi povest »Bratje in sestre«, sem se spomnila na Tebe. Ali ni malo podobnos i? — Ko pojdem na Rakovnik, izročim Mariji Tvoje pozdrave.

Žalostna. In Ti si zopet ena izmed mnogih, ki prihajajo k meni z enakim vprašanjem? Kaj nai Ti odgovorim? Ljubezen se ne da prisiliti. Sorodne, resnično sorodne duše so — redke. Sorodstvo duš pa ni ljubezen, nego ono

tiho razumevanje v vseh, zlasti v najsvetejših in najresnejših stvareh, ki ne rabi besed, nego s čudovito gotovostjo že vnaprej vidi, bolje občuti ono, kar mu hoče sorodna duša zaupati. Moramo se pa naučiti, da vzamemo človeka takega, kakršen je in ne takega, kakršnega bi hoteli imeti. — Samota, ki jo čutiš, naj Te vodi k samostojnosti! Toliko v splošnem, če želiš podrobnejšega sveta, piši podrobneje!

Grmiček. Tvoje poročilo o Tvojem delu o priliki obdelam in pošljem v javnost. Hvala Ti zanj! Kako se imate v krožku? Lep pozdrav!

Osamljena. Oprosti, ne morem Ti osebno odgovoriti! Tvojo zadevo sem takoj vzela v roke, a do danes še nimam odgovora. Ko pride, izveš. Posredovalnice pusti le kar pri miru! Boljše je osebno posredovanje, le zaupaj mi! In pa nekoliko počakaj, da se stvar uredi. Ne bodi tako obupana, saj nobeden križ ni tako

velik, da bi ga ne mogli nositi. Saj Bog pozna naše moči, ko nam nalaga križe; gotovo nam ne naloži takih, da bi nam moči odpovedale, ker nam z eno roko nalaga, z drugo pa že pomaga nositi. Le njemu zaupaj!

Sad drevesa spoznanja. Prav, da si prišla, toda oprosti, da do danes nisem mogla prav nič storiti v Tvoj prid. — Dela manjka in če bi se bilo dalo, bi Ti bili gotovo pomagali zavodi, ki jih omenjaš. Svetujem Ti, da zaenkrat se nekoliko počakaš in seveda iščeš naprej. Tudi jaz hočem imeti odprte oči. — Bolj kot to zunanje pa me je zanimala Tvoja notranjost, ki mi jo tako zaupno odkrivaš. Seveda Ti radi volje podam roko in želim hoditi s Teboj in pomagati. Toda, zdi se mi, da se spovednik ni motil. Govori z njim, ker boš za dosego svojega cilja potrebovala njegove pomoči. Oprostiti moraš, da Ti ne odgovorim s pismom, ker tega nikoli in nikomur ne storim! Piši mi še kmalu!

•••••

NJEGOV KLIC.

VITA.

*Ob tihl zgodnji uri
potrkal je Nekdo —
na moje duše duri . . .*

*Skrivnostno lepa zarja
je solnčen dan oznanjala. — — —
Jaz pa sem sladko dalje — sanjala . . .*

In nisem Mu odprla.

*Skoz polzastrito okno
sem se v svet ozrla — — —
Divota! — — —
Prečudno v meni je drhtenje:
Jaz moram — v življenje!*

*On pa je stal pri durih — ter me čakal . . .
In nisem Mu odprla.*

*Življenje!
Objelo me je s trdimi rokami — — —
O, kje je solnce,
kje rože, godba omamljiva? —
Zakaj se samo meni
prelést življenja — skriva? — — —
Spoznala sem — s solzami:
Ta svet je mreža zapeljiva!*

*Tedaj potrkal je glasneje tretjič. —
Odprla sem Mu duri nastežaj —
in — vame dihnil maj,
nebes sladkost
je zvesti dobri Gost . . .*

„Odpusti — nisem vredna . . .“

Neskončno toplo se mi je nasmehnil.

*V duši vročičisti mi
kipi zdaj pesem večnonova:
„Moj Ljubi moj je —
in jaz — Njegova!“ — — —*

○○○⊗○○○

BRATJE IN SESTRE.

STANKO CAJNKAR.

(Konec.)

15. Nikogar ne najdem.

Po teh dogodkih so materine moči odpovedale. Ljubezen, bedenje in breme nerojenega otroka so jo priklenili na klop pri peči. Tu je sedela in skoraj nezavestno zrla na svoja revna otroka. Službo ljubezni je sedaj prevzel oče.

»Nande, pojdi iskat dobrih src,« je zaprosila Tončka.

»Kam?«

»Sosedovi Albini povej!«

In je šel. »To bom prvo dal na tehtnico,« si je rekel, ko je stopil čez prag. Pri sosedovih so se ga ustrašili.

»Oh, Nande«, se je začudila Albina in ni stopila bliže. Nande je nosil kugo s seboj, zato se ga je bala.

»Albina, ali bi hotela priti k nam? Bi kaj pomagala. Mati ne morejo, jaz pa ne znam.«

»Ne morem, Nande,« je odvrnilo dekle z veliko naglico. »Vse preveč dela imamo doma.«

»A tako . . . Pa zbogom!«

Potem je šel k sosedovim na desni.

»Ne moremo,« so rekli.

Sedaj ni vedel, kje naj še vpraša. Sorodniki so bili daleč, drugam pa si ni upal.

»Ne vem,« je vzdihnil neodločno in je zavil med polja.

»Marta . . .!«

»Nande! Kako je pri vas? Hitro povej! Hotela sem k vam. Ali je res legar?«

»Res. Anica bo umrla, Tončka mogoče tudi, mati pa so obnemogli. Mene so poslali, da grem iskat dobrih src, pa ne najdem nikogar.

»Nikogar? Kje si bil?«

»Albino sem prosil in Kmetove.«

»Ali je k nam predaleč?«

»Nisem si upal . . . «

»Nisi si upal? Ali smo si tako tuji?«

»Pojdiva!«

Prijela ga je za roko in ga je odvedla kakor otroka.

16. Smrt, pogreb in maša.

V soboto ob večernem »ave« je Anica umrla. Nekoliko pred smrtjo sta s Tončko molili očenaš. Predno sta prišli do vsakdanjega kruha, je Anica padla v nezavest, iz katere se je prebudila šele v večnosti. Vsakdanjega kruha, radi katerega je morala z doma, ji ni bilo treba nikoli več . . .

Tudi Nande je bil pri slovesu. Ves blede bil v obraz, a oči so bile suhe, suhe . . . V prsih pa je peklo in kljuvalo: »Glej, najdražje sestrice ni več . . . Smrt-zdravnica, ti si se zmotila . . .« Odkar je bila Marta pri njih, je večkrat mislil o razgovoru na vlaku.

Drugo jutro je Nande kljub grozečemu belemu listu na vratih odšel v cerkev. Moral je oznaniti smrt in pripraviti za pogreb.

V cerkvi je pokleknil v samotnem kotu pri stranskem oltarju in je začel moliti: da bo dar sestri Anici in v zdravje Tončki. Samo parkrat ni mogel v cerkev, pa se mu je zdela cerkev danes vse lepša in prijaznejša. Vse drugačna je bila stara, že sto in stokrat odpeta pesem, vsa drugačna je bila sv. maša, drugačne orgle in zvončki. Vse je bilo bliže srcu, bliže hrepenenju in večnosti.

»Oh nobenega ne zgubi svojih bratov in sestic,« je prosila pesem vernikov onega Gospoda Kristusa, ki ga je videla Anica vsega krvavega stati ob Nandetovi strani.

»Anico si gotovo srečno pripeljal.«

Potem je stari župnik delil kruh božje besede: o kraljestvu božjem in naši revščini.

»Pridi, Gospod Jezus, pridi! Amen,« je zazvenelo za konec.

»Pridi pridi . . .«, je ponovil Nande. »Pa ne s trpljenjem, Gospod, pa ne s trpljenjem! Pri nas ga je bilo dovolj . . .«

»Kako,« so vprašali doma.

»Pogreba ne bo, ne sme biti . . . In takoj jo je treba prepeljati v mrtvašnico. Jutri pa morajo priti trije, da jo bodo zanesli iz mrtvašnice do groba . . .«

»Zakaj?«

»Postava. Grobokop je povedal.«

Pa je niso prepeljali takoj. Novi dom iz šesterih desk še ni bil gotov . . . Zvečer pa je Aničino telo počivalo v mrtvašnici in ne več v očetovi hiši.

Drugo jutro pa sta prišla oče in Nande. Tretjega nista dobila. Prenesla sta rakev iz mrtvašnice do groba in sta jo spustila v zemljo. Tedaj je Nande jokal kakor otrok. Njegova krivda, ki je bila vknjižena pri Bogu v računu o ljubezni do doma, staršev in sester, je bila tako poravnana do zadnjega vinarja.

»O Bog, zdravnik naš edini in veliki, kako strog si . . .«

17. Vse bo dobro.

Po teh žalostnih dneh je odprl Bog knjigo življenja na drugem mestu. Tam je bilo pisano: zdravje, sreča, radost.

Tončka je ozdravela in tudi materi je postalo boljše.

Marta pa je še ostala. Hotela je biti zvesta do konca, zvesta in dobra in neustrašena. Nandetu je postala draga kakor Anica.

Samo Nande in Jerica sta bila v sobi. Bilo je proti večeru. Stala sta pri oknu, da so žarki zahajočega solnca padali z enako dobrohotnostjo na velikega brata in malo sestrico. Bila sta v živahnem pogovoru in čisto blizu skupaj. Tedaj

je stopila Marta. Nič je nista opazila, ko je prišla. Stopila je k njima in jima je položila roke na rame.

»Kako se imata rada Jerica in Nande . . . Tako je prav.«

Dekle je že dolgo opazovalo spremembo, ki se je zgodila v Nandetetu, odkar je zbolela Anica.

»To je zopet moj Nande, moj, moj . . .«, se je oglašalo vedno silneje v globinah dekletovega srca.

»Vidiš, Marta, sedaj je bil tudi pri nas zdravnik, o katerem si mi pripovedovala na vlaku. Sedaj bo zopet vse dobro.«

»Bo, bo, Nande! Vse bo dobro. Zato pa: Z bogom!« Nekam žalostna je bila, ko jima je ponudila roko v slovo.

»Ali odhajaš, Marta? Ne hodi še . . .«

»Moram, Nande. Sedaj se Albina ne bo več branila, ako ne boste mogli sami.«

»Albina? Nikoli več je ne bom nadlegoval s prošnjami. Sedaj vem, kam se bom obrnil.«

»Veš? Če ne boš zopet pozabil . . .«

»Ne bom! Pridi še, Marta!«

»Pa tudi Jerica in Nande pridita k nam.«

»Ali ne?«

»Prideta, gotovo prideta.«

Tudi Marica se je vrnila. Hrepenje po materi in bridkost življenja sta ji pokazala pot nazaj. Ko je bilo dovolj trpljenja in solz, je črtal Bog njeno krivdo in tedaj se je vrnila.

Pomlad je. Marica je na polju in pleve. Njene misli so pri daljnem, tišem grobu, kjer spi večno spanje droben, neboljen otrok, ki ji ga je Bog poklical k sebi.

»Ali prosiš zame? Ali bo izbrisano vse in bom našla usmiljenje?«

»Bo, vse bo dobro, vse bo poravnano. Le mladost se ne povrne.«

Vsaka drobna travica ponavlja dobrohotni odgovor očiščenega srca.

»Povej, marjetica, ali bo res dobro?«

In marjetica odgovarja: »Smrt, sodba, pekel, nebesa, smrt, sodba, pekel, nebesa, smrt . . . nebesa!«

»Ti se motiš, marjetica! Povej ti!«

Sedaj odgovarja druga: » . . . smrt, sodba, pekel, nebesa!«

»Čudno . . . Še ena!«

Tudi tretja se pridruži svojim sestricama.

»Pa bodi! Bom skrbela, da obvelja. Bog je dober!«

Nandetova najmlajša sestra Terezika je lep in prijazen otrok. Vsi jo imajo radi. In ona ima rada vse, pa ne vseh enako.

»Terezika, koga imaš najrajši,« vprašuje brat Nande, ki je že dolgo gospodar lepega kraljestva svoje ljubljene žene Marte.

»Mater in očeta.«

»Potem?«

»Nandeta in Tončko. Potem Jerico in Elico, potem Naceta in Jožeta in nazadnje Marico.«

Tako tehta svoje drage najmlajša sestra. Marico stavi na konec, čeprav ne ve ničesar o solzah, ki so tekle radi nje. Rada pa ima tudi njo.

SIROTA.

Božična igra v dveh dejanjih.

M. KREVVH.

O S E B E:

Blažonka, posestnica, pijanka,
Brigita, 14 let }
Genovefa, 12 let } njene hčere,
Tonika, 10 let }

Francka, sosedova hčerka,
Jelica, sirota,
Nora Ančka, beračica,
 Več ljudi, ki gredo k polnočnici.

I. D E J A N J E.

Kmečka soba. Na levi miza z napol dokončanimi jaslicami in božičnim drevescem. Po klopeh pokrite potice. V sobi Brigita, Genovefa, Tonika in Francka, ki pripravljajo jaslice in bož. drevo.

Brigita: Naše drevo mora biti v vsej vasi najlepše.

Francka: Dobnikovi imajo večjega.

Genovefa: (*zaničljivo*) Saj vem, kakšno omelo so imeli lani. Če je drevo veliko, še ni najlepše. Poglej naše okraske!

Tonika: In sladkorčke! Kar vse bi pozobala!

Brigita: Seveda! Na drevo pa bi obesila orehove lupine in storže, korenje in take reči.

Tonika: (*ji pokaže jezik*).

Brigita: (*jo udari*) Mrcina grda, mi boš jezik kazal! Na!

Tonika (*jokaje*): Mama, Brigita me tepe.

Blažonka (*od leve, z rdečim nosom, nekoliko vinjena*): Kaj imate zopet? Tako vas bom nabila vse od kraja, da boste dosti imele. Dela imam čez glavo, ve se pa tepete, namesto, da bi mi pomagale.

Genovefa: Jaz se nisem pretepala.

Blažonka: Niti za spoznanje nisi boljša od onih dveh. Oh, ti otroci! Samo za pokoro ste mi.

Brigita: Pokora je potrebna.

Blažonka: Molči! Ti mi boš govorila o pokori! (*odide*)

Francka: Naša mama bi me strogo kaznovali, če bi jim odgovarjala.

Genovefa: Saj so naša tudi hudi, samo udariti si ne upajo.

Brigita: Za šibo smo že prevelike. Ej, mama naj le pred svojim pragom pometajo! Še nikoli nisem slišala, da bi bili atu utihnili, če sta se prepirala.

Tonika: Veš Francka, naš ata in mama se znata imenitno kregati, posebno kadar sta pijana.

Francka: Ali sta vaš ata in mama tudi pijana?

Genovefa: Eh, pa kolikokrat! Posebno v zadnjem času, odkar smo tro-pine žgali.

Francka: To pa ni lepo. Uh, kako se mi pijan človek stud!

Brigita: Lepo res ni, če je človek tako pijan, da ne more stati, toda mali požirek se prav prileže tu-pa-tam.

Francka: Ali si ti tudi že pila?

Brigita: Pa še kolikokrat!

Genovefa in Tonika: Jaz tudi, jaz tudi!

Francka: Za božjo voljo — v teh letih — pa že pijete! Pijanke boste postale.

Brigita: Ti pa svetnica, če boš tako lepo pridigala.

Tonika: Kaj zato, če dobim rdeč nos, saj ga imajo naša mama tudi.

Genovefa: Ata pa imajo celo kumaro sredi lica.

Francka: Ne smeje bi svojih staršev tako opravljati! Kaj pa, če bi umrli?

Brigita: Če pravim, da večkrat pijejo, zavoljo tega pač ni treba umreti.

Francka: Ne mislim ravno zaradi pitja, temveč zaradi vašega nespoštljivega govorjenja vas lahko Bog kaznuje.

Genovefa: Kar je res, je res: ata in mama sta pijanca. Sicer pa tebi nič mar!

Tonika: Le kar na svojega ata in mamo glej!

Francka: O, saj sem Bogu hvaležna, da imam tako dobre starše.

(V kuhinji ropot in klic: *Brigita, Brigita*).

Genovefa: Mama te kličejo, pojdi pogledat!

Brigita: Gotovo so zopet kaj v pijanosti ubili. Ah, taka mati. (*odlde*)

Tonika: Naša mama so čisto za nič za delo, kadar se napijejo.

Genovefa: In pa kolnejo in zmerjajo kakor kakoznik na cesti.

Francka: Molite za mamo, to bo gotovo pomagalo.

Tonika: Eh, kdo bi zmeraj molil, pa molil! Jaz se hitro naveličam moliti.

Genovefa: Naš ata pred jedjo in po jedi nikoli ne molijo.

Francka: Joj, potem so pa nevernik. Kar strah me je!

Genovefa: Kaj te bo strah, saj ata ni doma; v gostilni sedijo in pijejo.

Francka: Nocoj tudi? Ali ne vedo, da je nocoj sveti večer?

Genovefa: Našemu atu je vseeno, samo, da imajo kaj piti.

Francka: Denar vam bodo zapili.

Genovefa: Saj nismo tako ubogi. Imamo njive in travnike in

Tonika: in dve kravi in svinje in

Genovefa: in gozd in lepo hišo.

Francka: Pijanci vse zapijejo. Kaj, če vas spravijo na beraško palico?

(V kuhinji preptr.)

Genovefa: Mi — pa berači?! Mi pač nismo taki pritepenci kakor je naša pastirica ali pa tista nora Ančka. (*Brigita od desne*).

Blažonka (grozi zanjo s kuhalnico): Ti zalega rogačeva, ti boš meni pravila, da sem pijana? Ali tako spoštuješ svoje starše!

Brigita: Saj ste pijani!

Blažonka (kriči med vrati): Očetu te zatožim, le čakaj! (*Se obrne in krega dalje v kuhinji*).

Brigita (proti kuhinji): Le zatožite! (*Se obrne v sobo*) Veste, lonec s smetano so vrgli na tla. Ha, ha! Kakšne bodo neki naše potice? Sem prav radovedna.

Genovefa: Da bi le na sol ne pozabili!

Tonika: Ali pa, da bi preveč ne solili.

Francka: Hitro delajmo! Jaz moram kmalu domov.

Brigita: Počakaj še, da zgotovimo. Če ti je prav, te spremimo, da te ne bo strah pred volkom ali noro Ančko.

Francka: Nore Ančke se jaz prav nič ne bojim.

Tonika: O, ona je huda! Otroke prinaša, pa tudi odnaša.

Genovefa: Nas vse je ona prinesla.

Francka: Že mogoče, ali jaz vam bom povedala, kako je bilo z mojim bratcem Matičkom.

Vse tri: Povej! Joj, kako smo radovedne.

Francka: Lani smo imeli za pastirja Tineta od Sv. Antona. Letos hodi že v šolo, pa je bolj kratke pameti.

Genovefa: Kakor naša pastirica Jelica.

Francka: On še sedaj verjame, da ga je prinesla nora Ančka.

Brigita: Naj ga še odnese!

Tonika: Pa našo pastirico tudi.

Francka: Jelice je škoda!

Vse tri (divje): Ni je škoda! Naj jo le odnese!

Francka: Ni prav, da ste tako hude na Jelico; ona je sirota.

Vse tri: Beraška sodrga je.

Brigita: Če hočeš, da si ostanemo dobre, potem kar molči o Jelici!

Genovefa: Da, molči o Jelici!

Brigita: Kako je bilo s tvojim bratcem? Pripoveduj dalje!

Francka: Tinek je veroval, da je tudi našega Matička prinesla nora Ančka.

Blažonka (od desne s pokrito potico, se spotakne ter vrže na tla): Presneti prag, skoro bi padla! Na, tu imate sedaj potice! Otroci poberite in vrzite psu!

Francka: Pa bi rajši dali Jelici — — (*Genovefa pobere in odnese potico in se takoj vrne*).

Blažonka: Jelici? Čigava si pa ti, ha?

Brigita: Mama, sosedova Francka je, ne bodite hudi.

Blažonka (grozi): Kaj ti mar naša pastirica! Ona ima svojo hrano, pes pa svojo, pri nas nihče ne strada. (*odide*).

Tonika: Jaz imam rajši našega psa, kot pa Jelico.

Brigita: Jaz tudi. Veš, Francka, če še enkrat omeniš Jelico, potem pa kar domov pojdi!

Francka: Grem rajše takoj. (*hoče oditi*).

Genovefa: Nikar ne hodi, rada bi slišala, kako je bilo s tvojim bratcem in noro Ančko.

Tonika: Če sedaj odideš, te ne bomo spremile.

Brigita: Povej nam vendar do konca!

Francka: Nekega dne so šli vsi naši na polje; jaz sem bila pa v šoli. Doma sta ostala samo Tinek, ki je sekal steljo pri hlevu in Matiček, ki je spal v zibelki: Naenkrat pride od nekod nora Ančka s svojimi metlami. Tinek se je strašno ustrašil, ker je mislil, da je prišla po njega. Nora Ančka pa je sedla na hišni prag, da bi vezala metle. Nekaj časa je vezala ter govorila sama s seboj. Ko pa je v sobi zajokal Matiček, je vstala ter šla v sobo. Tinek je mislil, da hoče Ančka odnesti Matička; zato je urno tekkel na njivo povedat. Kričal je: „Nora Ančka Matička nese, nora Ančka Matička nese.“ Mama so se seveda zelo prestrašili. Ko pa so zagledali noro Ančko, ki jim je prinesla Matička, so se potolažili. Ančka je najprej mamu oštela: „Zakaj pustite Matička samega doma? Joj, kako je jokal! In cigani bi ga bili lahko odnesli, grdi cigani. — So že tukaj! — Ali ne boste šli!“

Brigita: Zakaj nora Ančka zmeraj cigane pregnanja?

Francka: Pravijo, da so jo cigani nekoč tako hudo prestrašili, da je znorela.

Tonika: Ali je nora Ančka res nora?

Genovefa: Seveda je, zato pa ji pravimo: nora Ančka.

Nora Ančka (zunaj): Ali boste šli cigani! Čakajte, čakajte! Naženem vas.

Vse tri Blažonove: Joj, Nora Ančka!

Brigita: Zakaj prihaja ravno nocoj? Naj bi ostala v svoji podrti koči!

Tonika: Nagnale jo bomo.

Genovefa: Ti jo boš nagnala, ki se je tako bojiš, da kar trepečeš, če jo slišiš!

Tonika: Ti se je tudi bojiš.

Francka: Nikar je ne žalite nocoj! Sirota je, a hudobna ni. Če bo prišla k nam, ji dam lep kos potice.

Brigita: Tisto potico ji damo, ki je padla mami na tla.

Nora Ančka (*pride od zadaj — beračica, z brezovimi vejami in metlami pod pazduho*): Vse polno je ciganov, grdih ciganov, črnih ciganov. Čakajte, čakajte, v les vas naženem. (*vzame metlo ter odhiti skozi zadnja vrata*) Ali boste šli! Hu, vi—i—š, vi—i—š! Ali boste šli!

Brigita: Saj ni nobenega cigana v bližini, čemu jih preganja?

Francka: Moja mama so rekli, da nori ljudje več vidijo, nego pametni. Mi ne vidimo ciganov, Ančki pa se zdi, da jih vidi.

Genovefa: Kakšno pamet neki ima nora Ančka?

Brigita: Kakšno pamet? Če bi imela pamet, ne bi bila nora.

Francka: Ančka je res nora, a hudobna ni. Motijo jo edino cigani. Ljudem pa ne stori nič žalega.

Nora Ančka (*se vrne*): Nagnala sem jih; joj, kako so bežali ti cigani. Kar prekopicavali so se, grdobe ciganske! Ne govorite glasno, cigani slišijo! Já, hm, ja! Cigani, koštruni, grduni! Le približajte se tej hiši, naženem vas!

Brigita: Pri nas ni ciganov, čemu jih preganjaš?

Nora Ančka: O, cigani so povsod. To je nadlega! Glej, vidim jih, kako mi hočejo ukrasti metle. Ali boste šli cigani, lakote, grdobe! Z metlo vas naženem.

Francka: Ančka sedi tam-le na klop in mirna bodi! Metel pa nocoj ne smeš vezati.

Nora Ančka: Zakaj ravno nocoj ne? Imam sveže veje.

Francka: Sv. večer je, nocoj nihče ne sme delati.

Nora Ančka: Sv. večer? Če je sv. večer potem pa res ne smem delati! (*povezuje*).

Brigita: Veš Ančka, pusti metle, pa se nekoliko odpočij! Prinesla ti bom potice. (*odide*)

Genovefa: Mi smo dobri ljudje. Vsakemu beraču radi pomagamo.

Tonika: Oni dan sem dala beraču pol žemlje.

Francka: Sama hvala vas je! Če si mu dala pol žemlje, ali pa celo, zaradi tega se pač ni vredno hvaliti.

Brigita (*se vrne*): Že zopet pridiguješ! Tvojih pridig smo site; da veš!

Nora Ančka: Ciganom pridigati ni greh. Oj, ti nadležni spak! Cigan je, ha—ha!

Brigita (*Ančki*): Na, ta kos potice imaš za večerjo. Pa cigane naženi!

Nora Ančka (*ogleduje potico*): Tole umazano potico jim pokažem in takoj bodo zbežali. Čisto cigansko umazana je!

Brigita: Sedaj se še norčuješ? Bodi zadovoljna, da sploh kaj dobiš!

Nora Ančka: Če bi pri vas ne dobila, dobim drugod. Ciganov je povsod dovolj. — So že tu. Ali boste šli!

Genovefa: Nikar se ne priččaj z beračico, saj ji ne prideš do živega!

Tonika: Mami bom rekla, da jo naženejo.

Francka: Nikar! Nora Ančka odide sama. Kdor pa se ji zameri, temu zna začarati.

Brigita: Delajmo, da hitro zgotovimo. Joj, kako bo naše drevo lepo!

Tonika: In naše jaslice!

Genovefa (*Francki*): Pri vas gotovo ne bo tako lepo.

Francka: Ali sem morda rekla, da bo lepše ko pri vas? Vsak po svoje. Vi ste bogati, mi smo pa reveži.

Nora Ančka: Reveži, da reveži! Jaz sem revež, ti si revež, Jelica je revež. Kje pa jo imate nocoj?

Brigita: Cigani so jo odnesli.

Nora Ančka: Cigani? Saj sem jih nagnala. Vi ste cigani, ki ne pustite uboge Jelice v sobo.

Genovefa: V hlevu je njen prostor.

Tonika: Tu pri nas je ne trpimo, ker je ušiva.

Brigita: Veš kaj, Ančka? Me smo Blažonove, Jelica pa je navadna pastirica. Če jo pa imaš tako rada, pojdi k njej v hlev, pa se menita, kakor se hočeta. Tu v sobi take smrdljivke ne trpimo.

Francka: Zakaj ste tako hudi nanjo? Meni se pa Jelica smili.

Genovefa: Če ti nismo prav, pa pojdi z Ančko v hlev.

Tonika: Pa se s kravami pogovarjajte! *(Vse tri se smejejo).*

Nora Ančka: Včasih bi se človek lažje pogovarjal z živino kakor pa z ljudmi. Še cigani niso tako hudobni ko ljudje. Da, cigani, cigani!

Brigita: Ha, ha! Zdaj pa verjamem, da si nora. Praviš, da cigani niso tako hudobni ko ljudje. Ali cigani niso ljudje?

Nora Ančka: O ja, ljudje so, črni in raztrgani, pa so bolj pridni ko Blažonove dekline.

(Vse se hočejo zagnati proti Ančki, ona dvigne metlo v obrambo. Zunaj burja).

Vse tri: Pokažemo ti, kdo so Blažonove dekline.

Brigita: Psa naščujem na tebe.

Nora Ančka *(se posmehuje):* Lej, lej, kako ste prijazne! Na ubogo beračico sčujete psa! O, to je velik greh. Ni ga cigana, ki bi kaj takega storil. Ali slišite zunaj burjo? Jezna je na vas, kaznovala vas bo.

Genovefa: Kaj bo burja! Saj smo pod streho. Veš, naša streha ni tako raztrgana kakor tvoja.

Nora Ančka: Zame je dobra, saj sem beračica. — Hm, kako divja burja! Da, da! Cigani so blizu ter godejo in burja jim pomaga. Gorje bo nocoj! Na sv. večer tak vihar, to nekaj pomeni!

Francka: Ančka, ne govori tako, mene je strah! *(se obrne k ostalim)* Prosim, če bi me spremile domov, prav hvaležna vam bom in moja mama tudi.

Nora Ančka: Glej, Francka, tebe je tukaj v sobi strah, kako pa je z ubogo Jelico, ki mora v temi in mrazu prebivati sama v hlevu?

Genovefa: Saj ni sama, živina je pri njej.

Nora Ančka: Strašno ste neusmiljene! To ni prav, Bog vas bo kaznoval.

Brigita: Zakaj bi nas moral Bog kaznovati? Jelica je pastirica, zato naj bo v hlevu pri živini.

Genovefa: Tako je raztrgana in umazana.

Tonika: Ušiva je tudi.

Nora Ančka: Zakaj pa jo tako zanemarjate? Kupite ji novo obleko in perilo in čevlje! Ha, še cigani so lepše oblečeni kakor Jelica, ki že celo leto eno obleko nosi.

Brigita: Zasluži si jo naj! Zastonj ji obleke ne bomo kupovali.

Genovefa: Ali naj je tako oblečena kakor smo me?

Tonika: Taka ušivka!

Francka: Pojdimo! Meni se mudi domov, sicer bom kregana.

Vse tri: Že gremo! *(iščejo velike rute).*

Brigita: Kaj pa ti Ančka? Ali boš tukaj ostala?

Tonika: Ne sme, lahko nam sladkorje pokrade.

Nora Ančka *(huda):* Žaba zelena, ti boš mene tatvine dolžila?

Tonika: Ti kradeš; cigani kradejo.

Nora Ančka (*jo hoče udariti*): Če ne boš tiho, te udarim po lažnjih ustih.

Brigita: Tepla nas ne boš. Takoj pokličemo mamo.

Nora Ančka: O, le kar pokličite jo! Misliš, da se je bojim? Še ciganov se ne bojim.

Genovefa: Tukaj pa vseeno ne smeš ostati. Pojdi k Jelici v hlev!

Nora Ančka: Saj tudi grem, da je ne bo strah. V hlevu bova praznovali sv. večer, saj je bil Jezušček tudi v hlevu rojen.

Brigita: No, vidiš, kako bo to imenitno. Pa še gostijo lahko napravite iz tiste potice.

Nora Ančka: Ki je bolj umazana kot cigani.

Genovefa: Ali pa kot Jelica.

Nora Ančka: Pustite Jelico pri miru! Če ji že tople sobe in gorke večerje ne privoščite, je vsaj zaničevati ni treba! Ciganke trdosrčne! Sramujte se!

Tonika: Kdo naj se sramuje? Glej, da se takoj pobereš iz sobe!

Nora Ančka: Na sv. večer odganjate berače od hiše? Bog vam prizanesi! Ali čujete burjo? Gorje vam!

Vse tri: Mama, mama!

Blažonka (*od desne*): Kaj imate zopet, da tako kričite?

Genovefa: Nora Ančka nam grozi.

Tonika: Mene je hotela udariti.

Brigita: Noče iz hiše.

Tonika: Kradla bi rada.

Blažonka: Marš iz sobe! Brž se mi poberi, če ne, naščujem psa.

Nora Ančka (*zlobno*): Ha, ha! Kakršna mati, take hčere! O, ne bojte se, sama pojdem. Ampak to naj bo za slovo za nocojšnji večer: proklet naj bo, ki na sv. večer odganja berače od hiše! (*zunaj burja*) Ha, burja le tuli! Cigani, le pridite! Hu—u—uš, kako plešejo coprnice! Pojdimo, pojdimo! (*odide z metlami*).

Francka: Mene je strah! Kar tresem se od groze.

Blažonka: Take nore ženske, ki ne zna drugega, ko metle vezati in cigane preganjati, te se pač ni treba bati.

Brigita: Kako nam je grozila!

Blažonka: Saj ne ve, kaj govori! Kdo bo kaj dal na njene grožnje?

Francka: Oh, pojdimo domov!

Blažonka (*hčeram*): Kam pa greste? Ali ne greste k polnočnici?

Brigita: Pojdemo, prej še pogledamo k Francki, kako je ona okrasila drevo in jaslice.

Tonika: Naše drevo je gotovo lepše. Poglejte, mama!

Blažonka: Da se mi kmalu vrnete! Če bi vam kaj punujali, ne smete vzeti, ker vam ni treba sprejemati milodarov, saj niste beračice!

Francka: Ne bojte se, moji starši vedo, da ste bogati, zato ne bodo ničesar ponujali.

Genovefa: Kave se ne bi branila.

Blažonka (*huda*): Samo zvem naj, da si kaj vzela! Natreskam te še nocoj.

Francka: Lahko noč, botra! Pa nikar kaj ne zamerite.

Blažonka: Če bi te kdaj videla, da si govorila z našo pastirico, potem mi ne pridi več pred oči!

Francka: (*joka ter odhaja*).

Brigita: Ne pozabite na dobro večerjo! Kmalu se vrnemo.

Genovefa: Joj, jaz sem že tako lačna!

Tonika: Ali boste pastirici tudi dali večerje?

Blažonka: Pravzaprav je ne zasluži. No, pa da ne bo lagala nori Ančki, da ni večerje dobila, sem ji skuhala repe, ker sem tudi za svinje repo kuhala.

Tonika: Še predobra večerja za tako ušivko! (*odhajajo*).

Blažonka (*sama, se opoteče*): No, ali me noge ne nesejo več? Saj še nisem toliko pila. Še en požirek! (*Gre na levo, kjer ima skrito steklenico. Pije*) Ha, kako se prileže! Če stari sme piti, zakaj jaz ne bi smela? Grunta imava vsak polovico. Ako bo on svoj del zapil, bom jaz svojega. Hčere bova pa že pomožila, saj tako lepih in srčkanih deklet, kakor so naše tri, daleč naokoli ni. (*Še enkrat pije*). Sedaj pa grem večerjo pripraviti. (*Se prime za glavo*) Oh, le glava me danes tako boli. Vsa kri mi sili v glavo. Luč še odvijem, škoda petroleja. (*Odvije in odide na desno. Par hipov prazno pozorišče, potem*)

Jelica (*Pride boječe, v zelo raztrgani obleki in čevljih. Bleda je in izstradana. Se ozira*): Nikogar ni. Botra je v kuhinji, hčerke pa so šle k sosedovim. Kako je tukaj gorko! (*Zagleda drevo in jaslice*) Joj, kako je vse to lepo! Ti sladkorčki in zvezdice in zlati orehi in svečke in te lepe jaslice! Srečni otroci, ki jim božje Dete prinese take darove! Samo nekoliko si bom ogledala drevo in jaslice. Pastirčki in ovčke so tam. Tam klečita Jožef in Marija, na sredi pa so jaslice z malim Jezuščkom. Kako steza Jezušček rokice. Ali jih meni ponujaš? O Jezušček, ti veš, kaj jaz trpim! (*Za odrom na gosli tiho: Sirota jaz okrog blodim*) Jezušček, ali ti smem potožiti svojo revščino? Od vseh sem zavržena. V hlevu sem pri živinci. Nikdar ne smem v hišo, ker pravijo, da sem umazana in ušiva. O saj takrat nisem bila, ko so še mama živeli. Zlata mamica, zakaj ste umrli, zakaj ste me zapustili samo na svetu? (*Joka*) Lani smo še prebivali pod domačo streho, kjer sedaj samuje nora Ančka, edina duša, ki ima usmiljenje z menoj. Mama so zboleli, pa so poklicali botro Blažonko (*se plaho ozre*) ter jo prosili, da me vzame k sebi. Oh, kako sem se že takrat bala te hude botre. Komaj so mama zatisnili oči, že me je prijela trdo za roko ter me odpeljala. Nisem se smela posloviti od mame. Od daleč sem gledala, kako so odnesli pogrebci mamo na pokopališče, a k pogrebu nisem smela. Nora Ančka mi je potem pokazala materin grob. O ljubi Jezušček, ne bodi hud! Nisem mogla vzdržati v hlevu. Skozi okno sem videla to le drevo in prišla sem potihoma sem. Jezušček! Kako rada bi šla nocoj k polnočnici, pa nimam obleke. Kako rada bi obiskala mamičin grob vsaj nocoj, da bi jim potožila svoje gorje. Najrajši bi umrla. O zlata mamica! (*Poklekne pred jaslice*) Izprosite mi pri Jezuščku, da pridem k vam. Jezušček mali! Tudi Ti si moral stanovati v hlevu, a poleg tebe je bivala tvoja mamica Marija. Naj umrem, da bom tudi jaz pri svoji zlati mamici. Prosim te Jezušček! Usmili se uboge sirote Jelice. (*Se nasloni na mizo — zunaj burja*).

Rahel glas: Jelica!

Jelica (*plane pokonci ter se zadene ob mizo*): Mamica, ali ste me vi poklicali? Vaš glas je bil. (*Strmi v okno*).

Blažonka (*od desne s palico*): Ali si ti tukaj, nesnaga tatinska? Krast si prišla, pritepenka ušiva. Jaz ti pokažem, kaj je tvoja botra. Na, na, na (*jo tepe*).

Jelica: Odpustite botra, saj nisem hotela krasti, samo pogledati sem hotela jaslice in božično drevo.

Blažonka: Kaj še! Krasti si hotela, ti capinka, potepuška. (*Jo vlačí za lase, tepe in suje z ного*). Glej, da se mi pobereš v hlev! Nocoj ne dobiš večerje. (*Jo suje*).

Jelica (*joka*): Joj, joj — kako boli! Ne bom več, saj grem v hlev. O mamica, o Jezušček, usmilita se me!

Blažonka: (*jo sune skozi vrata — Jelica pade*) Na, da boš pomnila na sv.

večer krasti! Ti predrznica beraška! Okrasti je hotela moja dekleta. Kar brez dovoljenja se je pritepla v sobo! Jeza me je pač tako pograbila, da se kar tresem. Moram izpiti požirek — (*gre na levo ter pije — prime se za glavo*) Joj, kaj mi je, vse črno se mi dela pred očmi. Kaj je to — — —

Jelica: (*vzdihuje*) Mamica, pomagajte!

Blažonka: (*proti zadnjim vratom*) Ali si še zmiraj tukaj, na! (*jo sune z nogo, a sama omahne in se zgrudi na tla mrtva*).

Nora Ančka (*Skozi okno, grozi s prstom*): Ha, ha! Cigani gredo — Blažonko neso! Jelica, kje pa si? Pojdi z menoj v mojo kočo!

Jelica: Ne morem nikamor, samo do hleva mi pomagaj!

Nora Ančka: Vidiš, tako že gre, bo že boljše.

(*Govorjenje — hčere se vračajo*)

Vse tri (*zunaj*): Kaj pa vidve iščeta tukaj?

Nora Ančka: V sobo poglejte!

Vse tri (*pridejo v sobo*): Za božjo voljo, mama! (*prestrašeno in obupano vijejo roke*) Vstanite! Mama! Mama!

Brigita: Kaj se je zgodilo? Mama! (*jo prime*) Mama!

Vse tri: Pomagajte, pomagajte! Mama so mrtvi. (*Zunaj burja in Ančkin glas: Ha, ha, cigani!*)

(ZAVESA PADE)

II. D E J A N J E.

Prostor pred vaško cerkvijo. — Na levi vhod v cerkev — v ozadju zid, pred zidom grobovi Sneg pokriva grobove. Nekoliko pred polnočjo. Verniki tesno zaviti v toplo obleko prihajajo počasi od desne. — Burja.

1. oseba: Hu, kakšna burja! Ne pomnim takega sv. večera. Še vsako leto je bilo mirno na nocojšnjo noč, letos pa tak vihar.

2. oseba: Ne pomeni nič dobrega! Stari ljudje pravijo, da taka burja nanznanja nesrečo.

1. oseba: Bog se nas usmili! Kaj bi neki utegnilo biti?

2. oseba: Morda še nocoj zveš od ljudi, ki bodo prišli k polnočnici. (*odideta v cerkev*).

3. oseba: Kar groza me je take burje in te temne noči. Nobena svetilka noče goreti. Trikrat sem morala stati sredi ceste, ker nisem videla naprej. Joj, taka noč!

4. oseba: Jaz pa sem slišala lisjaka lajati. Skoro bi bila ostala doma, tako me je bilo strah. No, pa sem si mislila: Sv. noč je, kdo mi more kaj. (*Burja*) Bog in sveti križ božji! (*se pokriza*) Pojdiva rajši v cerkev na varno! (*odideta*)

5. oseba: Zdelo se mi je, da se je zabliskalo. Ali ti nisi ničesar videla?

6. oseba: Videla ne, toda slišala.

5. oseba: Kaj si slišala?

6. oseba: Blažona kričati v gostilni. Ta živina še na sv. večer ne ostane doma. Ko bi vsaj pohujšanja ne dajal! Vsak pošten kristjan se mora zgražati nad tako podivjanostjo in požrešnostjo.

5. oseba: Kdor sv. noč skruni, tega božje Dete kaznuje. Bog nam prizanesi! Pojdiva molit za grešnike! (*odideta*)

7. oseba (naglo): Za božjo voljo, tako se tresem od strahu, da mi kar zobje šklepetajo.

8. oseba: Kaj te je tako prestrašilo?

7. oseba: Noro Ančko sem srečala. Kakor vihar je hitela mimo mene.

8. oseba: Noro Ančko? Marija nas varuj hudega! Nocoj se je gotovo zgodila nesreča ali pa se še bo, ker kadar v taki burji nora Ančka straši, vselej izvemo kaj strašnega.

7. oseba: Kaj bi utegnilo biti? Morda se je kdo ponesrečil?

9. oseba (pride): Ali ste videle luči švigati okrog Blažonove hiše?

7. in 8. oseba: Nismo videle. Kaj pa je bilo?

9. oseba: Luči sem videla in slišala glasno tarnanje. Gotovo se jim je kaka nesreča pripetila.

7. oseba: Blažona sem slišala v gostilni vriskati in peti.

8. in 9. oseba: Nocoj v gostilni? Ali je ta človek izgubil vso vero?

7. oseba: Saj nobene ni imel! Zato pa je tudi družina vsa pokvarjena, posebno tiste tri kuštrave punčare.

8. oseba: Naj le pije, saj kmalu ne bo imel za kaj,

9. oseba: Ona je tudi postala pijanka.

7. oseba: Pri Blažonu so vsi pijanci, razun tiste uboge Jelice, ki ima pravi pekel pri teh ljudeh. (*Burja, odidejo v cerkev*)

Nora Ančka (od desne): Cigani, cigani! Ha—ha! Nocoj ste pa pridni (*Vse osebe se prestrašeno umaknejo v cerkev*) Blažonka, tista pijana krvoločna — je plačala svoj račun. Psa je ščuvala na mene — — — Jelico je skoro ubila — — — beračico je izgnala nocojšnji večer iz hiše — — — kazen božja, kazen božja! Še je pravica na svetu. Halò, cigani! Tecite v burjo in godite, da bodo vsi hudobneži plesali — dokler se mrtvi ne zgrudijo. Hopsa burja! Le tuli in vriskaj! Moja beraška pravica se je izkazala in Jeličino trpljenje je maščevano. Jelica, Jelica! Pa saj me ne sliši to ubogo otroče! In na sv. večer je bilo do krvi tepeno! Bog, ti si pravičen! (*Burja*) Cigani, hajdmo, hajdmo nocoj po svetu, da maščujemo krivico! Burja, ti pa nam godi veselo poskočnico! Haha! Nora Ančka je nocoj vesela! (*odhiti na desno*).

10. oseba: Bog in sveti križ božjl! Skoro bi bila omedlela od strahu, ko sem srečala noro Ančko. Smejala se je in vriskala — pri Blažonu pa jokajo.

11. oseba: Kaj se je zgodilo? Povej hitro!

10. oseba: Blažonko je zadela kap. Mrtva je.

11. oseba: Pa ravno nocoj, na sveti večer?

10. oseba: Da nocoj. Razjezila se je menda, pa je padla mrtva na tla. In pila je tudi. —

11. oseba: Bog se usmili njene duše! Ubogi otroci!

10. oseba: Res so reveži. Doma imajo mrtvo mater, oče pa še sedaj pije v gostilni ter preklinja Boga in vse. —

11. oseba: Če oče tako Boga žali, potem se ne čudim, če je v družini nesreča. Moj Bog, kako so ljudje zaslepljeni!

10. oseba: Koliko pa je ura?

11. oseba: Vsak čas bo pozvonilo. (*Zvoni*) Pojdiva v cerkev ter moliva za vse tiste duše, ki se bodo nocoj ločile od tega sveta.

10. oseba: Pa pojdiva! Ampak nesreča pri Blažonu mi ne gre iz spomina. (*odideta*).

(*Ljudje prihajajo v cerkev, pogovarjajoč se. Burja ponehava. Ura bije polnoč. V cerkvi rahlo harmonij. — Zvončkanje. Petje: Sv. noč . . .*)

Jelica (počasi od desne, raztrgana kakor prej): Polnočnica se je pričela.

O, kako lepo pojo! O kako rada bi šla v cerkev, pa me je sram v tej raztrgani obleki. Kaj bi rekel Jezušček? O, Jezušček ne bi rekel ničesar, toda ljudje bi me izgnali, posebno Blažonove. Ah, kako me zebe. Morda pa ni prav; da sem ušla. Nihče ne ve, kam sem šla, še nora Ančka me zastonj išče. O botra Blažonova, kaj sem Vam nocoj storila, da ste me tako neusmiljeno topli. Saj nisem hotela kraliti, samo ogledati sem si hotela jaslice in vse lepe darove. Samo nekoliko ogreti sem se hotela — pa sem bila tepena do krvi. Bog Vam grehe odpusti! Ali zakaj sem prišla nocoj sem? Dobro vem: prišla sem na mamičin grob, da bova nocojšnjo sv. noč skupaj obhajali. (*Išče grob*) O saj ga najdem, Vaš grob — o mamica! Poleti sem zasadila nanj lepo rožo, Bog ve, če je še tam? (*Gre proti grobu*) O, saj je tukaj moj dragi grob, grob moje mamice! (*Poklekne, v cerkvi pojo ob spremljevanju harmonija: Sveta noč, blažena noč*) Mamica! V cerkvi pojo tisto sladko božično pesem, ki ste me jo Vi učili — jaz pa tožim tu ob vašem grobu svojo bol. Mamica! Prosim vas, naj grem k vam! Na svetu ni več prostora za me. K Blažonu ne grem več, k tujim ljudem ne maram, ker vem, da na zemlji ni srca, ki bi me ljubilo, nora Ančka pa je sama sirota. Mamica odpustite, da si želim smrti! Saj hočem k vam v nebesa, kjer bo toplo in lepo. Jezušček mi gotovo ne bo zameril, če želim umreti! Mamica, pogledjte sem doli na svojo ubogo Jelico! Mamica, prav nič več me ne zebe; lačna tudi nisem več, samo trudna sem; najrajši bi zaspala. Kam pa naj tudi grem — jaz sirota Jelica? Tu pri Vas bom ostala. Mamica! Samo nekoliko se bom naslonila na Vaš grob, samo nekoliko. (*Se nasloni na grob*). O zlata — ljuba — mamica — kako je prijetno pri Vas — — — kako sem srečna! — — — Mamica! — Mamica — — — mamica — — — (*Harmonij rahlo: Sveta noč — — — nato močno, Zvončki pojo. Ljudje prihajajo iz cerkve*).

1. oseba: Burja je prenehala.

2. oseba: Ugnala se je. Ali si slišala grozno novico?

1. oseba: Slišala. Kazen božja! (*odideta*).

3. oseba: Čudno! Prej tak vihar, sedaj pa tako lepa zvezdnata noč!

4. oseba: Burja na sv. večer in lajanje lisjaka — to pomeni nesrečo. Kar vem, pa vem. (*odideta*)

Nora Ančka (*od desne prihiti*): Jelica! Jelica! Povsod te iščem, nikjer te ne najdem.

5. oseba (*se pokriža*): Bog se me usmili! Nora Ančka je tukaj.

Nora Ančka: Čemu se mi umikaš? Ali se me bojiš? Povej, ali si videla kje Blažonovo Jelico?

5. oseba: Blažonove Jelice ne poznam.

6. oseba: To je tista sirota brez staršev. Kaj je ž njo?

Nora Ančka: Odšla je, nikjer je ni. Pa v taki burji in v taki obleki. Oh, da bi se ji le kaj hudega ne pripetilo! (*gre na levo ter poprašuje ljudi, ki odhajajo*).

7. oseba: Zvedela sem o nagli Blažonkini smrti? Ali se je morda še kakšna druga nesreča pripetila?

8. oseba: Ne vem, toda čudno se mi zdi Ančkino obnašanje.

7. oseba: Po tisti Jelici, ki je pri Blažonu služila, povprašuje.

8. oseba: Prav nič se ne bi čudila, če bi sirota zbežala, saj ni imela nič dobrega pri tistih pijanih ljudeh.

9. oseba: Nisem se zmotila. Luči sem videla švigati in slišala sem tarnati. Takoj sem vedela, da se je pripetila nesreča. Joj, groza me je! Pojdimo hitro domov! (*odidejo*).

Nora Ančka: Pogledam še v cerkev, morda se je sirota tam skrila v kakšen

kot ter zadremala od utrujenosti. Cigani je niso vzeli, ker cigani odnašajo le hudobne otroke (*gre v cerkev*).

10. oseba: Brž, brž domov pod varno streho! Kaj neki išče nora Ančka v cerkvi? Pri polnočnici je ni bilo, sedaj je pa prišla.

11. oseba: Je pač nora, ne ve kaj dela, Bog ji tega ne zameri.

10. oseba: Mene je pa vseeno strah nore Ančke in njenih ciganov.

11. oseba: Pojdiva v božjem imenu domov! (*odideta*).

Nora Ančka (*se vrne iz cerkve, prestrašena*): Nikjer je ni, vsak kotiček sem preiskala. Sedaj pa res ne vem, kam bi bila odšla revica v taki noči in v taki raztrgani obleki. Ko sem jo peljala v hlev je venomer klicala mamó. (*položi prst na čelo*) Nekaj se mi je zasvetilo! Kaj, če je sirota šla na materin grob? (*gre v ozadje*) Jelica, ali si tukaj? (*zagleda Jelico*) Moj Bog, našla sem jo. Na grob se je naslonila in zaspala. Kako more v takem mrazu spati? Takoj jo zbudim, da ne zmrzne. (*jo budi*) Jelica, vstani! Pojdi z menoj! Tu je mraz. Jelica, Jelica! Kako trdno je zaspala. Jelica! (*Jo prime za roko*) Čisto mrzla je. Bog — kaj, če je zmrznila? — — Jelica! — Jezus, Marija — mrtva je — — — zaspala je — za večno. (*se zgrudi ob Jelici. Kratka pavza*) Ubogi otrok! (*Se dvigne*) Kaj ubogi! Sedaj je srečna, saj je v nebesih pri materi. Rešena je vsega hudega, vsega trpljenja. Sama sem ostala na zemlji, jaz — nora Ančka. Pa čeravno me imajo za noro, za mrtvo Jelico poskrbim. Najprej prižgem lučko. (*prižge svečko*) Tako! Naj ti sveti večna luč! Sedaj stopim h grobarju, da te pokoplje poleg matere. Kakor sta vajini duši združeni v raju, tako naj bosta tudi trupli združeni v tihi jamici. (*odhaja*) Jelica, spavaj sladko! Ne pozabi nore Ančke! (*odide na levo*).

(ZAVESA PADE).

••○○○○••

DROBCI IZ GOSPODINJSTVA.

Koline. V mesecih decembru in januarju, ko nastopi oster mraz, je najprimernejši čas za klanje pitanih prašičev. V mrazu se meso in mesni izdelki ne pokvarijo tako hitro; brez nevarnosti ostane meso v soli in se tudi potem polagoma in primerno prekadi in osuši.

Vemo, da našim čitateljicam ustrezemo, če se tudi o tem nekoliko porazgovorimo.

Vsaka gospodinja gleda, da si pravočasno preskrbi za klanje izkušnega mesarja, ki se na razkosanje prašiča dobro razume. Orodje, ki ga navadno gospodinja nima, prinese klavec s seboj. Gospodinja pa že prejnji dan pripravi orodje, posodo, čiste kuhinjske cunje za prijetanje mesa, sol, riž, kašo, razne dišave i. dr. Mlade prašičke (pršut), ki jih razkosamo s kožo vred, je treba osnažiti od ščetin. Zaklanega položi klavec (s hrbtom navzgor) v nalašč zato prirejeno posodo (trugo ali korito), potrese s kolofonijo in potem popari. Nato odrgne ščetine, deloma z roko (omavža, ogara) deloma z nožem. — Velike in starejše prašiče pa mesar dene iz kože.

Ko je žival mrtva, omavžana ali iz kože, jo je treba obesiti za zadnje noge na pripravljeni prostor. Le na ta način se dá lepo odstraniti drobovje, žival se odteče in meso ohladi.

Med tem časom se osnaži drobovina in čreva, nakar naj gospodinja glede snage prav posebno gleda. Klobase, krvave, jetrne in mesene se takoj lahko delajo. O tem delu ima skoro vsaka gospodinja svoje posebne izkušnje in je le težko dati točnih navodil. Eno pravilo pa velja: naredi rajši manj klobas, a tiste dobre, kakor pa veliko in slabe!

Ko se je meso ohladilo, ga mesar razdeli, razseka in razreže na kose, ki so že v navadi. Potem (navadno drugi dan) je treba meso nasoliti. Posoda, v katero vlagamo meso, mora biti čista. Dobro je če ima čep, da se slana voda večkrat odtoči in polije po mesu.

Zelo dober način soljenja je sledeči: Za 10 kg mesa se vzame 1 kg soli, 2 dkg solitra in kavino žličko stolčenega sladkorja; kot dišava se lahko pridene 2 dkg stolčenega (smletega) popra, brinjevih jagod, rožmarina, ali česna, čebule, lavorjevega listja. Kos mesa se položi na desko in drgni s popisano zmesjo toliko časa, da postane vlažno in se sol vleže v meso. Večji kosi pridejo najprej na vrsto in se vlagajo na dno posode, katero smo prej potrosile s soljo. Ko je ena vrsta mesa naložena, se potrosi zopet s soljo. Prav tako se napravi z drugo in vsemi nadaljnimi vrstami mesa. Napol-

njeno posodo je treba skrbno pokriti. — Drugi dan se meso polije s popolnoma ohlajeno vodo, v kateri je zavrelo: na dva litra vode $\frac{1}{4}$ kg soli, 1 dkg solitra in žlico cukra. — Čez 14 dni se vloženo meso preloži tako, da je druga stran zgoraj. — Ako je toplo vreme, se slanica pokvari, meso izgubi na okusu in se tudi prekajeno ne drži dolgo. — Manjši kosi se razsole v kakih treh tednih, večje pa je treba pustiti v soli kakih pet tednov. — Ko vzamemo meso iz posode, kjer je bilo nasoljeno, je dobro, če ga

umijemo in obrišemo ter šele osušenega obešimo v dim. Večji kosi se puste v dimu 4–6 tednov, manjši 14 dni. — Prekajevalnica mora biti zračna. Da se dobi dober in primeren dim, ki ne smrdi, je najbolje kuriti počasi z bukovimi, brezovimi ali brinovimi drvni. — Da dobimo dobro in okusno zabelo, moramo slanino kmalu (vsaj drugi dan) zrezati in razpustiti (scvreti), ali obariti in napraviti zaseko.

O shranjevanju prekajenega mesa je poročala januarska Vigred.

ZA OČI IN ROKE.

Vsem naročnicam vzorčnih pol naznanjamo, da je oktoberska vzorčna pola zaradi mnogih naročnic že 15. oktobra popolnoma pošla in je zakasnele naročnice niso več prejele. One, ki so poslale zanjo denar, imajo plačano s tem novembersko vzorčno polo. Tiste pa, ki imajo plačane tri pole, a oktoberske niso dobile, imajo plačano že januarsko. Toliko v vednost, da ne bo nepotrebnega pisarjenja.

Opis vzorčne pole. Na željo mnogih naročnic prinaša današnja vzorčna pola krasen

vzorec za oltarni prt v rišelje-delu, z ažurnim vložkom in zankanim robom. Za Marijin oltar — iz posebnih ozirov do naročnic iz Marijin družb — pride v sredino tega prta Marijino ime v obliki zvezde in okoli okrašeno z manjšimi zvezdicami. Za vse druge oltarje pa se v sredo lahko veže križ, kakor kaže vzorec. Spodaj je ljubka bordura z goskami za otročje predpasnike, v desnem kotu do sredine pa bordura s tičkom, zelo primerna k okroglemu rišeljevzorcju na zadnji vzorčni poli.

○○○Ⓢ○○○

IZ ZGODOVINE DEKLIŠKE TELOVADBE. HISTORICUS.

(Konec.)

Dekar je po Spiebovem prizadevanju dekliška telovadba tako napredovala, je seveda pridobivala povsod tudi več in več prijateljev in zagovornikov. Da, sedaj je bila dekliška telovadba prav za prav šele mogoča in prazni preizkusi so bili pokopani.

V tistem času življenje še ni bilo tako zelo organizirano po privatnih društvih kot je dandanes. Državne oblasti so take organizacije le prav nerade gledale. Tudi razna telovadna društva, ki so se tu in tam pojavila, niso bila na boljšem. Spiebu samemu se jo zgodilo, da je bilo njegovo telovadno društvo razpuščeno.

Zato je šlo v javnosti v prvi vrsti za to, da se nova iznajdba na telovadnem torišču uveljavi v šolah in raznih zavodih. Vzgojeslovci in šolniki so za to pridno skrbeli. V Švici in na Nemškem se je šolska telovadba, prav tako dekliška kakor deška — v drugi polovici prejšnjega stoletja sicer polagoma, vendar stanovitno uvajala. Istotako v bivši Avstriji, na Danskem, na Švedskem, v Italiji in drugod. Vendar natančnejši podatki o tem ne spadajo v okvir naše zgolj površne razprave.

Do vse večje veljave v javnosti je pa prišla dekliška, bolje rečeno: ženska telovadba, ko se je razmahnila ljudska organizacija in se ustanjavljala tudi telovadna društva.

Poprej je prihajala dekliška telovadba kot šolska telovadba v poštev le bolj za majhne deklice, saj vemo, da v prejšnjih časih dekleta preko ljudske in meščanske šole niso mnogo študirale, K večjemu še učiteljišča so jim bila precej splošno odprta. In z izstopom iz šole je bilo z drugim poukom vred tudi telovadbe konec.

V zasebnih telovadnih društvih so pa lahko gojila telovadbo tudi doraščajoča in odrasla dekleta, da, tudi žene. Takih društev je v naših časih po vsem svetu mnogo in v novejšem času imamo celo več mednarodnih zvez raznih telovadnih organizacij, v katerih so včlanjene prav tako ženske kot moške telovadne

organizacije. Ni mi treba poudarjati, da v naših dneh tudi slovanski narodi prav nič ne zaostajamo za drugimi in na mednarodnih prireditvah uspešno z njimi tekmujejo.

Obenem je pa nova doba odprla dekletom tudi vse najrazličnejše šole, ki vse poleg drugega vpoštevajo tudi telovadbo kot potrebno učno in vzgojno panogo za usposobljenje za življenje. Tako je v šoli in izven šole v naših dneh prišla dekliška telovadba povsod do svojih popolnih pravic.

IZ ORLIŠKE CENTRALE.

Vsem Vigrednicam-Orlicam! Zapustil nas je preč. g. p. Bernard in je odpotoval v svoj novi delokrog v Ameriko. Vsaka Vigrednica — Orlica vé, kaj je bil organizaciji, kaj našemu listu. Kdo more prešteti vse ure, ki jih je žrtvoval v to, vsa pota, vse skrbi in žrtve, ki jih je s toliko ljubeznijo, požrtvovalnostjo, nesebičnostjo in idealizmom opravljal. Vse vemo, da more tako delati le velika, plemenita, za vse dobro vneta duša, ki živi le za druge. Ni nam dal le Vigredi, ki jo je urejeval skoro tri leta, zamislil in preskrbel je tudi »Predavanja za dekliške sestanke« in jih sam sestavljal in urejeval. Priredil je na novo prelepo vzgojno knjigo »Mati vzgojiteljica« in skrbel tudi za naše male z nedosegljivim »Orličem«. — Vse vemo, da je bila prva misel za gospodinjske tečaje njegova, da je na vsakem prosv. org. tečaju predaval, predaval krožkom kjerkoli je bilo treba. Koliko pa je storil za nas se na tihem, česar nihče ni vedel, a je vsa organizacija čutila in še čuti! Da, čuti zlasti zato tudi tako zelo njegov odhod . . . Ne tožimo, ko vidimo v sejni sobi

njegovo mesto prazno. To nas spodbuja k delu, da ohranimo v časti njegov spomin. Njemu pa želimo v novem svetu obilico božjega blagoslova pri vsem in vsakršnem delu, saj drugače mu ne moremo izkazati svoje hvaležnosti. Prosimo ga, da nas tudi v novi domovini ne pozabi, me ga gotovo ne bomo.

Z Jugoslovanske meje je preč. g. p. Bernard poslal vsem Vigrednicam zadnje pozdrave.

2. 11. je dosta razglednica iz Lisieux (Lisje) z groba sv. Male Terezije, kjer se nas je vseh spominjal ter pošiljal zadnje pozdrave iz Evrope.

V Kranju je 10. oktobra končal štiritedenski večerni kuharski tečaj kranjskih Orlic s prav lepim uspehom in v splošno zadovoljnost.

Tehnični tečaj v Ljubljani in Mariboru sta se s prav lepim uspehom izvršila. Tečajnice so se naučile vaje članic, mladenk in gojenk za l. 1926 in ob sklepu tečaja napravile izpit ter prejele izpričevala. Opozoriti pa moramo na nevelo dejstvo, da je še vedno nekaj krožkov, ki niso poslali vaditeljice k tečaju. Kakšna zavednost pa je to?

ŽENA IN KULTURNI NAPREDEK V PRETEKLOSTI.

PO DR. J. BUMÜLLER-JU: A. LEBAR.

(Konec.)

Istočasno z uvedbo poljedelstva pa je ustvarila žena tudi lastninsko pravico na zemljo, t. j. privatno lastninsko pravico do zemljišč, ki je bila doslej zlasti narodom, ki so se bavili z lovom, neznana. Lovski reviri, ki so bili takrat zelo obširni, niso bili last posameznikov, nego splošna last celih rodov in so jih izkoriščale le nekatere družine in njihov sorodstvo. Kar pa je žena obdelala z lastno roko, je postalo tudi njena lastnina. Njiva, ki jo je obdelala, je bila docela njena, da jo je lahko svojevoljno zapustila kot dediščino svojim otrokom. S tem je žena tudi ustanovila d e d n o p r a v o na zemljišče. To se je razvilo tako daleč, da pri nekaterih narodih še danes govorijo o materinem pravu pri oddaji ali prejemanju zemljišč. A v onih starih časih, ki so dali ženi prve pravice, je bilo materino pravo še prav posebno obsežno. Otroci so pripadali materini družini in pri ženitvah je bil mož sprejet v ženino družino in je tudi stanoval v njeni hiši.

Tako je postalo ženino stališče v družini nadvladujoče. Seveda so iskali v

Žena in kulturni napredek v preteklosti.

teh razmerah moške kakršnokoli protiutež, da niso prišli docela pod ženino nadvlado (matriarhat). Ustanavljali so skrivne zveze mož, da bi omejili ženino premoč.

Pri visokoizobraženih Krečanih, iz katerih so izhajali svetopisemski Filistejci, je bila v 2. in 3. stoletju pred Kristusom nadvlada žene tako silna, da so bili pri njih vsi bogovi ženskega spola in so bogoslužje oskrbovale samo ženske. Moški, ki so bili neobhodno potrebni v templjih, so se morali obleči v ženska oblačila. Pa tudi pri narodih, ki glede ženske moči niso krenili na tako izredna pota, je žena z uvedbo poljedelstva pridobila svojemu spolu vedno več veljave in dostojanstva, ki so ji ga dotlej kot manjvrednemu bitju odrekli.

Uvedba poljedelstva je torej brez dvoma največje, celotno človeštvo kulturno preoblikujoče delo žene.

Toda še več! Če dandanes opazujemo moderno urejene mlino, se nehote vprašamo: kdo je postavil temelj tem napravam? In čudimo se odgovoru -- žena! — V prvih časih je pač žena, kakor še danes ponekod, trla žitna zrna na kameniti podlagi z valjarjem ali tolkačo. V zadnjem stoletju pred Kristusom si je z novo iznajdbo delo olajšala. Položila je dva enako velika, v sredi preluknjana kamena drugega vrh drugega in gornjega z ročajem pognala v krožni tek. Ta preprosti ročni mlin je bil temelj za vso nadaljno tehniko v mlinarski obrti.

Tudi kruh, vsakdanjo našo hrano, je iznašla žena. Spočetka je pripravljala neokusni, trdi, opresni kruh. Slučajno je nekoč spravila testo in kisló mleko preblizu skupaj in je spoznala, da je isti vzrok, ki skisa mleko in pripravi testo, da vzhaja in postane rahlo in lahko ter napravi kruh okusen in lahko prebavljiv. Ta slučaj je potem privzela v svojo navado in vsa novodobna tehnika modernih pekarij sloni na njenih prvih izkustvih.

Tudi za napravookusnega kvašenega kruha neobhodno potrebne zaprte krušne peči je iznašla žena. Našli so jih med izkopaninami kamenite dobe.

Začetek predenja in tkanja. Ta dela so v svojih začetkih povsod dela žene. -- Tkanje je pravzaprav finejše prepletanje. Snov za tako pletenje je dalo zopet od žene započeto poljedelstvo, ki je gojilo rastline v ta namen. Prvotno pletenje iz travnih bilk, protja, ličja, pozneje tkanje platna, je polagoma prešlo v tkanje volnenih tkanin. Vse naše moderno blago za obleke ima v tistem preprostem delu svoj začetek in modernih predilnic in tkalnic bi ne bilo brez njega. Hodili bi še v kožah in usnatih oblekah, kakor pred iznajdbo predenja in tkanja. Mal ostanek iz tiste dobe so še jerhaste hlače v moški narodni noši in lovske obleke. (Spodobilo bi se, da bi ženske zaradi imenitne iznajdbe tkanja imele v vseh blagovnih trgovinah najmanj znaten popust, če že ne popolno brezplačne postrežbe.)

Lončarstvo in umetna obrt. Ko v današnjih dneh rabimo krožnike, skledé, lonce in drugo kakor nekaj po sebi umevnega, pač nikoli ne mislimo, kdaj so nastale prve take posode. — Lončenih posod lovski in živinorejski narodi niso poznali. Za take, vedno se seleče narode, taka posoda ni bila priporočljiva. Posoda je bila pri teh narodih iz usnja, lesa, tudi iz buč, nojevih jajec in podobno. Te se pri pogostem preseljevanju niso razbile in so jih, če so se drugače prokvarile, lahko nadomestili iz narave. Lončne posode pa so prišle v rabo šele pri stalno nastanjenih ljudstvih; lovska ljudstva iz ledene dobe jih še niso poznala, pač pa jih zasledimo v izkopaninah mlajše evropske kamene dobe, ko je bilo poljedelstvo že vpeljano. In zopet moramo poudariti, da jih je iznašla žena. Dokazov za to nam ni treba iskati le pri današnjih narodih s prirodno kulturo, nego imamo za to neposredne dokaze.

Stare lončene posode so bile nerodne in debele. Ker je taka množina ilovice imela v sebi veliko množino vode, so prav pogosto pri žganju razpokale. Temu je skušala žena odpomoči s tem, da je v debelo talno plast, pravkar izoblikovane,

še mehke posode, vtisnila na notranji strani svoje prste. S tem so nastale v ilovici votline, ki so pri žganju pospeševale izhlapevanje in tako varovale pred razpokanjem. Toda, odkod vemo, da so bili ti, v posode vtisnjeni prsti res ženski? — Take vtise prstov na notranji strani posode iz časov mostiščarjev so vlili v mavec (gips) in so spoznali, da so bili prsti, ki so pred tisočletji vršili to delo — ženski. Pač je meso teh vtisnjenih prstov na široko potlačeno, kar bi dalo sklepati na močne moške prste; toda ozki in nežni vtisnjeni nohti pričajo, da je bila žena lončarica.

A ne le praktična stran kulturnega razvoja z uvedbo lončarstva se pripisuje ženi, ampak tudi umetniška stran. Te starodavne, iz ženskih rok izšle posode, so tako lepih in dovršenih oblik, da so današnji tovarniški izdelki daleč za njimi. Istotako dovršeni in elegantni so tudi okraski na teh posodah. Poočitujejo občudovanja vredno tenkočutnost za slog in harmonijo, česar pri današnjih okraskih zastoj iščemo.

Žena torej ni iznašla samo lončarsko obrt, nego z njo vred tudi neko umetno rokodelstvo, ki ga je pozneje mož s svojim tovarniškim delom docela uničil.

V splošnem pa služijo lahko tedanje žene današnjemu ženskemu svetu za najlepši zgled. Dočim so one delale izvirno, po lastnem okusu in čutu za lepoto, kupujejo le-te raznovrstne, tudi manjvredne izdelke brez vsakega osebnega čuta. Posodje celotnega gospodinjstva je moralo biti v tistih časih popolnoma enotno in v enem slogu; današnje gospodinje pa grmadijo najrazličnejše predmete v še različnejših slogih v svoj dom in se jim vse to zdi še lepo in imenitno.

Stanovanje. Če je koča in hiša v svojem začetku tudi delo žene, ni gotovo, vendar nekateri narodoznanci to zelo smelo trdijo. Ta domneva se naslanja na dve dejstvi. Skoro povsod, kjer je bilo stanovanje zloščljiv šotor, ki ga je rod ali družina pri selitvi prenašala iz kraja v kraj, je bila vedno žena, ki je nosila dele šotora in jih je v novi naselbini zopet sestavila za začasno streho. Iz tega sklepajo raziskovalci, da je bila iznajdba strehe za stan v začetku delo žene. Še verjetnejša pa je okolnost, da je bila žena čuvarica trajnega ognja, ki ga je zavarovala v stanovanju, t. j. v sobi. Umevno, da je to vršila, kar se da dobro, a tudi praktično; zato je skoro gotovo, da je oblika enostavnega in preprostega stanovanja v tedanji dobi ženski izum. (Vedno novo, utrudljivo vrtanje, drgnjenje in kresanje ognja je bilo za nekdanjega človeka neprijetno delo; zato je rajši hranil ogenj, pokopal žrjavico v pepel ali tudi v zimskem času zelo trpežne šture vzdrževal v ognju. To delo je pripadlo ženi in je bilo obdano z nekakim religioznim sijajem, n. pr. pri Rimljanih.)

Že iz teh kratkih in nepopolnih podatkov je mogoče razvideti, kako odlično je žena v najstarejši dobi sodelovala na razvoju splošne kulture. Žal pa, da je treba omeniti, da njeno delo, kakor tudi nobeno drugo, ni našlo pri njenih sodobnikih zasluženega priznanja. Trditi moramo celo, da je celotni poganski svet v celoti zanikaval (in dela to še danes) vrednost ženskega dela. Zato je bilo ženino stališče v starem veku zelo podrejeno, rečemo lahko sramotno, suženjsko. Šele krščanstvo je ženo dvignilo do njenega pravega stališča. In zgodovina narodov ter raziskovanje znanstvenikov je šele v pozni sedanjosti razkrilo ženino delo v preteklosti in ga je ocenilo po njegovi resnični vrednosti.

Toda ženina naloga ni v današnji dobi še dovršena. Delo v kulturnem smislu je v današnji dobi tako potrebno, kakor še nikoli poprej. Kakor je žena na začetkih človeške kulture vršila prvovrstno delo, je njeno delo za nadaljni razvoj, oziroma za obnovitev kulture vseh narodov neohodno potrebno. Zlasti mora sedaj v povojnih letih žena kot čuvarica in vzgojiteljica doraščajočega in prihodnjega rodu ne le v čustvenem, nego tudi v razumnem delu stati v prvih vrstah, ko je treba izvojevati boj za ohranitev in obrambo našega slovenskega naroda.

LJUBEZNIVOST.

ZOFKA VIVODA.

Ljubeznivost je ljubezen, ki se daruje, ponižnost, ki kloni, samozataja, ki odreče sama sebi, potrpežljivost, ki vse prenese in junaštvo, ki se ne utruji.

Ljubeznivost je pristrčnost in priprostost v občevanju, mir na obrazu, dobrohotnost in iskrenost v pogledu, ki gre od srca do srca, kakor prijeten vonj cvetic.

Ljubeznivost je radodarna; ona pravi, kakor apostol: „Moje veselje je vaše veselje.“ (2. Kor. 2, 3.).

Z ljubeznivo osebo bomo sami ljubeznivi, ali pa ne vzdržimo pri njej in zbežimo . . .

IZ UREDNIŠTVA.

Na vsestransko željo prinaša današnja Vigned celotno izvirno božično igro »Sirota«, ki se je bodo za božične praznike gotovo vsi krožki radi poslužili. Zato pa je odpadel

Rožni dom, članek iz umetnosti, Organizacija in Sestre sestram i. t. d., kar vse prinese prihodnja številka.

ZRNA IN PLEVE.

Izplačal ga je. Vojaški major N. je šel v pokoj in odnesel s seboj vse vojaške navade s svojim služabnikom vred. Prej je vodil na dolge vojaške vaje vojake, katere mu je nadomestoval sedaj njegov sluga. Imel je sredi sobe veliko mizo, okoli katere sta vsak dan korakala po tri ure naprej, potem pa v nasprotni smeri zopet tri ure nazaj, oziroma domov. Med potjo sta se navadno po vsaki drugi uri ustavila in kje okrepcala z jedačo in pijačo, ki jo je nosil sluga. Nekega poletnega dne je napovedal major slugi izredno dolg pohod, ki naj bi trajal celih pet ur. Sluga se je sicer udal, toda v svoji tihi jezi je nalašč pozabil „doma“ steklenico s pijačo. Vročina je ta dan majorju kakor navadno po preteku druge ure stopila v grlo in zadril se je nad slugo: „Stoj! Steklenico sem!“ Sluga

išče in brska po nahrbtniku in skesano izjavi, da je ostala doma v omari. „Stopi hitro ponjo!“ pravi major. Dasiravno je imel sluga do omare le pet korakov, vendar ni stopil tja, ampak se je obrnil in pričel v nasprotni smeri korakati dve uri proti domu. Ko je slednjič „doma“ pograbil steklenico, je major že kar besnel od žeje in je hotel zagrabiti steklenico. „O še ne!“ se odreže sluga. „Imam še dve uri od doma do vas.“ Obrne se zopet in koraka. Tako je major čakal na pijačo ravno 4 ure. —

Kritika. Beseda je grškega izvora in pomeni odločilno sodbo, vendar vsebuje tudi pojem spoznavanja, urejanja. V naših razmerah pa razumemo pod besedo kritika vse, kar o stvarih govorimo, pišemo, tiskamo. Navadno si

predstavljamo kritiko čisto napačno, namreč, kakor da bi bilo njeno delo, z bistrim očesom izslediti napake in slabe strani predmeta in ga kolikor se največ dá postaviti v slabo luč. Toda kritikova naloga je tudi, da ima enako bistro oko obenem za lepote in dobre stvari, pa tudi voljo za nepristransko, objektivno in razumno oceno. Zato pa pravi ocenjevalec ne more biti drugačen, kot velikopotezen, nesebičen, prostodušen, resničen, pošten in pravičen. Varovati se mora površnosti, enostranosti, laži, krivice; ne sme biti malenkosten, prenapet, a tudi ne priliznen in prepopustljiv. Znati se mora živeti v razpoloženje umetnika (kiparja, slikarja, pesnika) in ocenjevati njegovo delo prav s tega stališča. Razbrati mora iz obilice postranskega pravo in glavno in baš to preceniti po pravici in zasluženju.

Kritika ni zato, da razdira in uničuje, négo da s svojim resnim in resničnim delom pomaga k novemu delu. In celo tam, kjer mora razdreti in uničiti, stori to tako, da s tem svojim delom že zopet seje novih in pravih tvorb. Tako je kritika res razčiščevanje, urejevanje in izobraževanje umetniških in vsakdanjih dogodkov v pravilne in lepe skupine.

Znamenje časa. Oče je hvalil v družbi svojega sinka, ki naj bi začel hoditi v šolo. Med gosti je bil tudi domači župnik in k temu se obrne oče, rekoč: «To Vam je junak, naš Stane, g. župnik! Karte zna igrati, kegljati zna in kolne kakor hlapec» — »Tako, tako«, pravi župnik, »potem zna pa prav gotovo tudi lepo moliti?« — »Ne, g. župnik«, odgovori hitro oče, »moliti pa še ne zna; zato je še premajhen.« — — —

Razširjajte „Vigred“

Vigrednice!

Naročite, če še niste,
knjigo, ki je izšla v naši zalogi
in je prav vam namenjena:

Mati vzgojiteljica

Za vzgojo samih sebe in za
vzgojo mladine boste našle v
njej dragocenih napotkov.

Stane 16 Din in se naroča: Uprava
Vigredi, Ljubljana, Ljudski dom.

Najboljši
šivalni stroj
je edino le

Josip
Petelinc-
znamka

GRITZNER in ADLER
za rodbino, obrt in industrijo

Ljubljana blizu Prešernovega spomenika
pouk v vezenju brezplačen. Večletna garancija.

Delavnica za popravila!

Na veliko! Telefon 913 Na malo!

«Vigred» izhaja vsak mesec. — List izdaja Orliška podzveza (Anica Lebar) v Ljubljani. — Uredništvo in upravnništvo je v Ljud. domu. — Odg. urednica: Cilka Krekova. — Tisk tiskarne Tiskovnega društva (tehn. vodja: A. Pogačnik) v Kranju — Za članice je list plačan s članarino, za druge stane 25 Din; če se naroči 15 izv. le 20 Din. 5467—25

J. Neškudla

Tvornica cerkvenih paramentov, bander,
kongregacijskih in orlovskih zastav.
Atelje za umetniško ročno ve-
zenje v zlatu in svili.

Ljubljana, sv. Petra c. 25.

*Sprejema tudi vsa popravila, ki se strokovnjaško
in po najnižjih cenah izvedejo.*

Ceniki, vzorci, proračuni in načrti
se razpošiljajo brezplačno.

VSAKA VIGREDNICA naj si naroči sledeče knjige :

Domači vrt. Praktičen navod, kako ga uredimo, obdelujemo in krasimo. Priredil M. Humek. Pojasnjeno z 69 podobami in 2 barvnima slikama. Cena knjigi Din 48.—, vezani Din 60.—.

Sadje v gospodinjstvu. Navod o ravnanju s sadjem in o konserviranju sadja in zelenjadi. Za gospodinje in dekleta priredil M. Humek, s 13 barvanimi prilogami in 42 slikami. Cena Din 30.—.

Slovenska kuharica. Velika zdaja z mnogimi slikami v besedilu, 33 barvanimi tabelami in s 193 slikami v naravnih barvah. Sedma izpopolnjena in pomnožena izdaja 685 strani. Priredila S. M. Felicita Kalinšek. Cena elegantni v platno vezani knjigi Din 220.—.

Izmed pripovednih spisov priporočamo predvsem :

Jos. Jurčič, spisi. 10 zvezkov, priredil dr. Ivan Grafenauer. Posamezni zvezki v elegantni vezavi, celo platno po Din 42.—. Vseh 10 zvezkov z zlato obrezo v skupni elegantni kaseti volja Din 560.—. Ta kasete z Jurčičevimi spisi je najkrasnejše darilo za nizko ceno. Broširani zvezki Jurčiča se dobe po Din 20.—, navadna vezava pa po Din 30.—.

Ceniki naše zaloge so brezplačno na razpolago!

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA v Ljubljani.

Vsebina 12. številke:

•••••

Advent — Prihod	251	Iz zgodovine dekliške telovadbe	269
Brezmadežna	252	Iz orliške centrale	270
Pravljica o rosi	252	Žena in kulturni napredek v preteklosti	270
Od srca do srca	253	Ljubeznivost	273
Njegov klic	254	Iz uredništva	273
Bratje in sestre	255	Zrna in pleve	273
Sirota	258	Oglasi	274
Drobci iz gospodinjstva	268	Kazalo	279
Za oči in roke	269		

Priporoča se tvrdka
JOSIP PETELINC

LJUBLJANA

ob vodi blizu **Prešernovega**
spomenika kjer dobite: vse po-
trebščine za šivilje, krojače,
čevljarje in sedlarje, modno in
galanterijsko blago, nogavice,
rokavice, palice, jedilno orodje,
toaletno blago

na veliko in malo!

Naročila po pošti se izvršijo hitro in točno.

Dekleta!

Kupujte le pri onih, ki inserirajo v našem listu!

Najboljše

„PFAFF“ šivalne stroje

prilavne za krpanje, umetno vezenje,
po ugodnih cenah in plačilnih pogojih
priporoča

IGN. VOK

Ljubljana Celje Novo mesto
Sodna ul. 7. kralja Petra c. 33. Glavni trg.

Datumil

Pečatil

Na veliko! Na malo!

Štampilje vseh vrst

CIRIL SITAR

LJUBLJANA, Sv. Petra c. št. 13.

Numeratorji l

Klišeji l

Splošno znana manuf. trgovina

EL. PETERKA

„PRI AŽMANU“

Šolski drevored št. 2, Ljubljana
priporoča blago za moške in žen-
ske obleke, perilno blago, šifon,
najbolje vrste cefir za bluže in
srajce. Novosti v rutah in vse
drugo v to stroko spadajoče
blago.

je najboljša.

TISKOVNO DRUŠTVO V KRANJU

Izvršuje točno v najkrajšem času in po nizkih cenah: knjige, časopise, lepake, vabila, vsakovrstne trgovske in društvene tiskovine. V zalogi imamo vsakovrstne tiskovine za župnijske in občinske uprave. Moderno urejena tiskarna in knjigoveznica. — Konkurenčne cene!

Nova založba

Ljubljana
Kongresni trg 19.

Vse pisarniške potrebščine. ❁❁ Vse knjige.

Zavarujte svoje žoljenje,
poslopje in premičnine le pri

VZAJEMNI ZAVAROVALNICI

v Ljubljani, Dunajska cesta 17.

PODRUŽNICE:

Celje, Breg 33;

Zagreb, Pejačevićev trg 15;

Sarajevo, Vrbanja ulica šte. 4.

Vsaka

previdna gospodinja

rabi

v svojem gospodinjstvu

najboljši pridatek

k hrani

Dobi se v vseh špicerijskih
trgovinah.

Društvena nabavna zadruga v Ljubljani (Ljudski dom).

priporoča vse potrebščine za orliški kraj: rips za bluže, ševijot za krila, čepice, nogavice orlovske znake i. t. d. Dalje trakove za načelnice in predsednice, odznake s tiskom in vse poslovne knjige in tiskovine za orliške krožke. — Zaloga šmink, pudra, vazelina in mastiksa za sminkanje igralk. — Dobijo se tudi za proste vaje potrebne note. — Posreduje nakup vseh društvenih potrebščin. — Kupujte le pri lastnem podjetju! Nalagajte hranilne vloge v „Centralno čebelico“, ki jih obrestuje po 6%.